

Univerza v Ljubljani
Naravoslovnotehniška fakulteta
Oddelek za tekstilstvo
Grafična tehnologija

Seminarska naloga pri predmetu: Grafika in ekologija

EMBALAŽA ZA HRANO IN USTREZNE ZAKONODAJSKÉ ZAHTÉVE:

**Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi,
ki prihajajo v stik z živili.**

(ZZUZIS) (UR. L. RS, št. 52/00 in spremembe in dopolnitve UR. L. RS. 42/02)

Avtorica: Andreja Židanik

Ljubljana, 8. 5. 2006

Kazalo:

UVOD.....	- 3 -
1 OPIS ZAKONA.....	- 4 -
Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil. (ZZUZIS) (UR. L. RS, št. 52/00 in spremembe in dopolnitve UR. L. RS. 42/02)	- 4 -
2 SKLOPI ČLENOV	- 5 -
2. 1 Splošne odločbe	- 5 -
2. 2 Pogoji za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti živil.....	- 7 -
2. 3 Pogoji za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti izdelkov in snovi, ki prihajajo v stik z živil.	- 9 -
2. 4 Oglaševanje.....	- 10 -
2. 5 Nadzor nad živil. in izdelki ter snovmi, ki prihajajo v stik z živil.....	- 10 -
2. 5. 1 Notranji nadzor in HACCP sistem.....	- 10 -
2. 5. 2 Uradni zdravstveni nadzor	- 11 -
2. 5. 3 Preskušanje živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil.	- 11 -
2. 6 Uradni zdravstveni nadzor nad uvozom živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil.	- 12 -
2. 7 Pravice in dolžnosti inšpektorjev	- 12 -
2. 8 Medresorsko sodelovanje	- 13 -
2. 9 Spremljanje zdravstvene ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil.....	- 14 -
2. 10 Kazenske določbe	- 14 -
2. 11 Prehodne in končne določbe	- 15 -
3 ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O ZDRAVSTVENI USTREZNOSTI ŽIVIL IN IZDELKOV TER SNOVI, KI PRIHAJAJO V STIK Z ŽIVILI (ZZUZIS-A).....	- 16 -
4 ZAKLJUČEK	- 18 -
5 VIRI IN LITERATURA	- 19 -

UVOD

Embalaža imenujemo vse, kar obdaja živilo. Osnovna naloga embalaže je zaščita izdelka. Glede na vrsto in lastnosti izdelka mora varovati živilo pred udarci, lomom, naknadnim onesnaženjem, pred svetlobo (zaščita vitaminov, maščob), pred izgubo vlage in pred škodljivimi vplivi okolja. Med embalažo sodijo naslednji materiali: papir, steklo, kovine, zlitine, les, pluta, tekstil, guma, plastična masa, celulozne folije, keramika.

Področje embalaže za hrano je zakonsko predpisano, kjer je natančno določeno, kakšna embalaža se sme uporabljati za živila, da je zdravstveno ustrezna in je v skladu s higienskimi predpisi ter ne ogroža zdravja potrošnika. Med osnovne ukrepe pri preprečevanju onesnaževanja človekovega okolja in posledično zaščite človekovega zdravja sodi striktno izvajanje predpisov s področja zdravstvene ustreznosti živil. Nosilci dejavnosti in zaposleni v živilski dejavnosti se morajo zavedati, da je glavni vzrok neustreznosti živil v primarni pridelavi kmetijskih pridelkov, onesnaženje okolja ter nepravilno izvajanje agrotehničnih in veterinarskih postopkov. Med samo proizvodnjo v smislu predelave in priprave živil, lahko pride do onesnaženja živil zaradi nepravilne uporabe aditivov, pomožnih predelovalnih snovi, neustreznih uvajanj novih tehnoloških postopkov proizvodnje živil, njihovo embaliranje in sama pripravo hrane.

V seminarski nalogi bom predstavila zakon in dopolnitev zakona, ki se nanaša na področje embalaže za hrano in ustrezne zakonodajske zahteve. Prvi je: Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom. (ZZUZIS) (UR. L. RS, št. 52/00) in pa drugi: Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom. (UR. L. RS. 42/02).

1 OPIS ZAKONA

Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili. (ZZUZIS) (UR. L. RS, št. 52/00 in spremembe in dopolnitve UR. L. RS. 42/02)

Zakon je objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije in je bil izdan na podlagi druge alineje prvega odstavka 107. člena in prvega odstavka 91. člena ustave Republike Slovenije. Ukaz o razglasitvi zakona je sprejel državni zbor Republike Slovenije na seji 31. maja 2000.

Prav tako je bil izdan in razglašen zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS-A), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji 24. aprila 2002.

Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS), (UR. L. RS, št. 52/00) sestavlja 42 členov, ki so posebej opredeljeni in razčlenjeni z 11 poglavji.

Ta poglavja oz. sklopi so:

- SPLOŠNE DOLOČBE
- POGOJI ZA ZAGOTAVLJANJE ZDRAVSTVENE USTREZNOSTI ŽIVIL
- POGOJI ZA ZAGOTAVLJANJE ZDRAVSTVENE USTREZNOSTI IZDELKOV IN SNOVI, KI PRIHAJAJO V STIK Z ŽIVILI
- OGLAŠEVANJE
- NADZOR NAD ŽIVILI IN IZDELKI TER SNOVI, KI PRIHAJAJO V STIK Z ŽIVILI
- URADNI ZDRAVSTVENI NADZOR NAD UVOZOM ŽIVIL IN IZDELKOV TER SNOVI, KI PRIHAJAJO V STIK Z ŽIVILI
- PRAVICE IN DOLŽNOSTI INŠPEKTORJEV
- MEDRESORSKO SODELOVANJE
- SPREMLJANJE (MONITORING) ZDRAVSTVENE USTREZNOSTI ŽIVIL IN IZDELKOV TER SNOVI, KI PRIHAJAJO V STIK Z ŽIVILI
- KAZENSKE DOLOČBE
- PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

2 SKLOPI ČLENOV

2. 1 Splošne odločbe

Ta zakon določa pogoje, ki jih morajo izpolnjevati živila, aditivi za živila in izdelki ter snovi, ki prihajajo v stik z živili, da so zdravstveno ustrezni. Ureja tudi zdravstveni nadzor nad njihovo proizvodnjo in prometom z namenom, da se varuje zdravje ljudi, zaščitijo interesi potrošnika in omogoča nemoten promet na notranjem trgu in s tujino.

Spremlja tudi zdravstvene ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili ter medresorsko in mednarodno sodelovanje na področju zdravstvene problematike prehrane in prehranske politike.

V zakonu so tudi natančno definirani pojmi, ki so nujno potrebni za natančen opis področja delovanja zakona.

Navedeni pojmi v zakonu in njihov pomen:

- Živilo je vse, kar ljudje uporabljajo za prehranske namene v nepredelani, polpredelani ali predelani obliki, vključno s pitno vodo. Zajema tudi aditive za živila, pomožna tehnološka sredstva, snovi za obogatitev živil, žvečilni gumi. Med živila se ne štejejo tobak in tobačni izdelki, zdravila ter psihotropne substance.
- Živila živalskega izvora so sestavni deli živalskega telesa in od njih oziroma od živali pridobljeni proizvodi v nepredelani, polpredelani ali predelani obliki, za katera se po mednarodnih pogodbah zahteva mednarodno veterinarsko dokazilo.
- Nova živila so živila ali njihove sestavine, proizvedene s pomočjo modernih biotehnoloških postopkov (gensko spremenjena živila) in tehnoloških postopkov, ali pridobljena iz rastlin oziroma od živali, ki se niso uporabljale za prehrano ljudi.
- Pitna voda je voda iz javnih sistemov za oskrbo s pitno vodo, voda za pakiranje ter predpakirana pitna voda, namenjena javni porabi.
- Izdelki ter snovi, ki prihajajo pri proizvodnji in prometu živil v stik z živili, so: posoda, pribor, oprema, naprave in embalaža za živila sredstva za čiščenje in razkuževanje, ki se uporabljajo v proizvodnji in prometu živil.
- Proizvodnja je priprava, obdelava, predelava, dodelava in pakiranje živil ter izdelkov in snovi, ki prihajajo v stik z živili, v končno obliko ter hramba pri proizvajalcu. Za proizvodnjo se šteje tudi pripravo jedi za javno prehrano.
- Promet so vsi postopki po končani proizvodnji, ki vključujejo hrambo, prevoz, razdeljevanje in prodajo končnih proizvodov, vključno z njihovim izvozom ali uvozom, z namenom oskrbe uporabnika s proizvodi proti plačilu ali brez plačila, razen v znanstvene namene.

- Aditiv je vsaka snov, ki se običajno ne uporablja oziroma uživa kot živilo in ne predstavlja običajne, tipične sestavine živila, ne glede na to, ali ima hranilno vrednost ali ne, se pa namensko dodaja živilu iz tehnoloških in organoleptičnih razlogov v proizvodnji, pakiranju, za prevoz in hrambo, ima neposredne ali posredne učinke na živilo in postane sestavina živila.
- Pomožno tehnološko sredstvo je vsaka snov, ki se običajno ne uporablja oziroma uživa kot živilo, se pa namensko uporablja v predelavi živil iz tehnoloških razlogov, zaradi česar so njeni ostanki ali njeni razgradni produkti lahko sicer nenamensko vendar pričakovano prisotni v živilu.
- Onesnaževalec (kontaminant) je katerikoli biološki, kemični, fizikalni ali radiološki agens, ki je nenamensko prisoten v živilu kot posledica postopkov pridelave kmetijskih pridelkov in surovin živalskega izvora, oziroma proizvodnje in prometa živil, ali kot posledica onesnaženja okolja.
- Živila za posebne prehranske namene so živila, ki se zaradi specifične sestave ali načina predelave bistveno razlikujejo od običajnih živil ter so zaradi specifičnih prehranskih lastnosti namenjena prehrani določenih skupin oseb z motnjami prebave ali presnove, osebam, katerih fiziološko stanje zahteva nadzorovano in usmerjeno prehrano z določenimi snovmi v živilu ter dojenčkom in malim otrokom.
- Hranilne snovi (hranila) so beljakovine, ogljikovi hidrati, maščobe, vitamini in minerali ter druge bistvene sestavine živil, ki vplivajo na energijsko in biološko vrednost živila.
- Biološka vrednost pomeni izkoristljivost v živilu vsebovanih hranilnih snovi v organizmu.
- Energijska vrednost pomeni energijo, ki se sprosti pri presnovi iz hranilnih snovi, vsebovanih v določeni količini živila.
- Prehranska oziroma hranilna vrednost živila pomeni energijsko vrednost živila in vsebnost hranilnih snovi v določeni količini živila.
- Higiena živil pomeni zahteve in ukrepe, potrebne za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti oziroma varnosti živil v vseh fazah njihove proizvodnje in prometa.
- Osebna higiena pomeni zahteve in ukrepe, potrebne za zagotavljanje snaznosti in urejenosti oseb, delovne obleke in odsotnosti povzročiteljev bolezni, ki se lahko prenašajo z živilom.
- HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point) je sistem, ki omogoča identifikacijo oziroma prepoznavanje, oceno, ukrepanje in nadzor nad morebitno prisotnimi škodljivimi agensi v živilih, ali stanji, ki lahko ogrožajo zdravje človeka.
- Varnost živil pomeni zagotovilo, da živilo ni škodljivo za zdravje potrošnika, če je pripravljeno oziroma zaužito za predviden namen.

- Zdravstveni nadzor pomeni nadzor nad pogoji za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti živil, aditivov za živila, hranilnih snovi za obogatitev živila, izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilo, predpisanimi s tem zakonom ter predpisi, izdanimi na podlagi tega zakona zaradi preverjanja njihove neškodljivosti za zdravje in s tem primernosti za uporabo v prehranske namene oziroma za predviden način uporabe.
- Zdravstvena ustreznost živil je varnost živil ter ustreznost njihove sestave glede vsebnosti življenjsko pomembnih hranilnih snovi, ki vplivajo na biološko in energijsko vrednost živil. Zdravstvena ustreznost izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilo, je varnost izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilo ter ustreznost njihove sestave.

2. 2 Pogoji za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti živil

V tem delu je predstavljen sklop členov ki se nanašajo na same pogoje za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti živil. Proizvodnja in promet živil se morata izvajati skladno z načeli higiene živil in se lahko izvajata le v objektih, prostorih in na mestih, ki ustrezajo higienskimi in zdravstveno-tehničnim zahtevam. V proizvodnji in prometu z živilo lahko delajo samo osebe, ki imajo ustrezno strokovno izobrazbo za delo z živilo, oziroma so zanj dodatno usposobljene in izpolnjujejo osnovne zahteve osebne higiene. Pravne in fizične osebe, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in prometom živil, so dolžne skrbeti za stalno usposabljanje delavcev, ki prihajajo pri delu v stik z živilo. V proizvodnji in prometu živil ne smejo delati osebe, ki so prenašalci povzročiteljev nalezljivih bolezni, zaradi česar bi lahko neposredno ali posredno preko živil ogrožali zdravje potrošnika. Predpis, ki določa zdravstvene zahteve za osebe, ki pri delu v proizvodnji in prometu z živilo prihajajo v stik z živilo, osnovne zahteve osebne higiene, pogoje za usposobljenost za delo z živilo ter način in izvajalce usposabljanja, izda minister za zdravstvo.

Ti pogoji so:

Predpisi o higienskih in zdravstveno-tehničnih pogojih :

- V proizvodnji živil živalskega izvora in njihovem prometu v zvezi z uvozom, izvozom, prevozom, tranzitom ter skladiščenjem na debelo, izda minister za veterinarstvo.
- v proizvodnji živil rastlinskega in mešanega izvora in v prometu živil, izda minister za zdravstvo.
- V prometu pošiljk surovega mesa, rib in vodnih organizmov, ki niso predpakirane, izda minister za veterinarstvo, v soglasju z ministrom za zdravstvo.

Živila so zdravstveno ustrezna oziroma varna, če:

- ne vsebujejo mikroorganizmov ali parazitov oziroma njihovih razvojnih oblik ali izločkov, ki lahko škodljivo vplivajo na zdravje ljudi;
- ostanki pesticidov in zdravil za veterinarsko uporabo, ki so na osnovi dobre kmetijske in veterinarske prakse pričakovana posledica uporabe teh snovi v postopkih pridelave kmetijskih pridelkov oziroma surovin živalskega izvora, ne presegajo najvišje dovoljene koncentracije;
- ne vsebujejo strupenih kovin, nekovin, drugih kemičnih onesnaževalcev iz okolja ter strupenih in drugih snovi v koncentracijah, ki lahko škodljivo vplivajo na zdravje ljudi;
- ne vsebujejo aditivov, ki niso dovoljeni za proizvodnjo živil ali ne izpolnjujejo pogojev čistosti oziroma če njihova količina ne presega dovoljene;
- če ostanki pomožnih tehnoloških sredstev oziroma drugih snovi, ki se uporabljajo v proizvodnji živil, ne presegajo najvišje dovoljene koncentracije, oziroma ne vplivajo škodljivo na zdravje ljudi;
- ne vsebujejo radionuklidov nad dopustno mejo ali niso obsevana nad mejo, določeno s predpisi, oziroma pod mejo učinkovitosti obsevanja;
- niso mehanično onesnažena s primesmi ali tujki, ki so lahko škodljivi za zdravje ljudi, povzročajo odpor pri potrošnikih ali neposredno ogrožajo zdravje;
- je njihova sestava, ki lahko vpliva na biološko in energijsko vrednost živila, v skladu s predpisanimi pogoji;
- niso njihova sestava ali organoleptične lastnosti (okus, vonj, videz) zaradi fizikalnih, kemičnih, mikrobioloških ali drugih procesov tako spremenjene, da so namensko neuporabna;
- je njihov rok uporabnosti čitljiv in ni pretečen;
- so živila živalskega izvora označena z oznako zdravstvene ustreznosti.

Predpise izda minister za zdravstvo, v soglasju z ministrom za veterinarstvo ter ministrom za kmetijstvo in prehrano.

Živila ne smejo v promet, oziroma ne smejo biti v prometu, če:

- Vsebujejo onesnaževalce oziroma druge snovi, škodljive za zdravje, oziroma jih vsebujejo v količinah, ki lahko ogrožajo zdravje na osnovi analize in ocene tveganja, ki ga onesnaževalec oziroma druga snov lahko predstavlja za zdravje ljudi.

- So proizvedena s pomočjo biotehnoloških in tehnoloških postopkov, ki niso strokovno preverjeni, ali so škodljivi za zdravje človeka.

Živila, ki se dajejo v promet, morajo biti:

- opremljena z oznako, ki vsebuje podatke o vseh sestavinah v skladu s posebnim predpisom, ki ureja splošno označevanje predpakiranih živil;
- minister, pristojen za zdravstvo, predpiše v soglasju z ministrom, pristojnim za prehrano, način označevanja ter vrsto podatkov o hranilni vrednosti živil v prometu;
- (nova živila) morajo biti označena na predpisan način;
- (gensko spremenjena živila) morajo biti posebej označena, da se lahko ločijo od klasično proizvedenih živil.

Predpise, ki opredeljuje posebne zahteve, ki jih morajo izpolnjevati nova živila in njihov način označevanja, preden smejo v promet, izda minister za zdravstvo, v soglasju z ministrom za kmetijstvo in prehrano in ministrom za varstvo narave.

Živilom se smejo v proizvodnji dodajati aditivi:

- da se obogati hranilna in biološka vrednost živil, se sme živilom v proizvodnji dodajati vitamine, minerale in njihove soli ter druge hranilne snovi v predpisanih količinah;
- živila morajo imeti v oznaki naštetih sestavine in količine, ki so jim dodane za obogatitev;
- živila, katerih uporaba mora biti pod zdravniškim nadzorom (živila za posebne zdravstvene namene).

Minister za prehrano, v soglasju z ministrom za zdravstvo, predpiše pogoje, ki jih morajo izpolnjevati dovoljeni aditivi, pogoje za njihovo uporabo v živilih, pogoje glede čistosti za živila in njihovo označevanje.

2. 3 Pogoji za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti izdelkov in snovi, ki prihajajo v stik z živil

Izdelki in snovi, ki prihajajo v stik z živil, ne smejo vsebovati snovi, ki lahko škodljivo vplivajo na zdravje ljudi ali poslabšajo organoleptične lastnosti in sestavo živil, če prehajajo v živilo.

2. 4 Oglaševanje

Živilom je prepovedano pripisovati zdravilno lastnost v smislu preprečevanja, zdravljenja ali ozdravljenja bolezni ali jih označevati oziroma oglaševati s sliko, znamenji, izrazi ali besedili, ki bi lahko potrošnika zavedli v zmotu glede sestave, lastnosti, namena uporabe ali učinka delovanja živila. Posameznim živilom, se dovoli v njihovo oznako vpisati podatke o njihovi zdravilni lastnosti in določi, kako sme biti navedena oziroma oglaševana njihova zdravilna lastnost. Oglaševanje alkoholnih pijač ureja poseben zakon.

2. 5 Nadzor nad živil in izdelki ter snovmi, ki prihajajo v stik z živil

Za zagotovitev zdravstvene ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil, se izvajajo naslednje vrste nadzora:

- Notranji nadzor, ki ga izvajajo **pravne ali fizične osebe**, ki proizvajajo ali dajejo v promet živila in izdelke ter snovi, ki prihajajo v stik z živil;
- Uradni zdravstveni nadzor nad živil, pitno vodo, aditivi za živila, sestavo živil, izvajajo **zdravstveni inšpektorji** ;
- Uradni zdravstveni nadzor nad proizvodnjo živil živalskega izvora, njihovim prometom v zvezi z uvozom, izvozom, prevozom, tranzitom, skladiščenjem, itd. izvajajo **veterinarski inšpektorji**;
- Strokovno podpora izvajanju uradnega zdravstvenega nadzora, zlasti na področjih kemije, živilske kemije, medicine, veterinarske medicine, živilske mikrobiologije, biotehnologije, živilske higiene in živilske tehnologije, zagotavljajo imenovani **javni zavodi**;
- Javne zavode, ki zagotavljajo strokovno podporo uradnemu zdravstvenemu nadzoru, pa imenuje **minister za veterinarstvo in zdravje**;
- Minister za zdravstvo, določi način izvajanja uradnega zdravstvenega nadzora nad izdelki in snovmi, ki prihajajo v stik z živil.

2. 5. 1 Notranji nadzor in HACCP sistem

Notranji nadzor mora biti vzpostavljen na osnovah HACCP sistema, ki omogoča prepoznavanje mikrobioloških, kemičnih in fizikalnih agensov. Ti lahko predstavljajo tveganje za zdravje, izvajanje potrebnih ukrepov ter vzpostavlja stalen nadzor na tistih mestih v proizvodnji in prometu živil, kjer se

tveganja lahko pojavijo. Če se v notranjem nadzoru ugotovi, da obstaja nevarnost za zdravje potrošnikov, morajo pravne in fizične osebe iz proizvodnje in prometa zdravstveno neustrezne surovine in živila in o tem obvestiti pristojno inšpekcijo. Laboratorijsko preskušanje zdravstvene ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom se izvaja v okviru notranjega nadzora.

2. 5. 2 Uradni zdravstveni nadzor

Uradni zdravstveni nadzor obsega pregled, vzorčenje, preskušanje, preverjanje dokumentacije in ugotovitve glede:

- higienskih in zdravstveno tehničnih pogojev objektov za proizvodnjo in promet z živilom in pitno vodo ter za javno oskrbo s pitno vodo;
- zdravstvene ustreznosti živil, pitne vode in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom v vseh fazah njihove proizvodnje in prometa od surovin, polizdelkov, polgotovih do končnih izdelkov ter ustreznost tehnoloških postopkov;
- higienskega stanja prostorov, naprav, opreme in pripomočkov za proizvodnjo in promet z živilom in pitno vodo;
- zdravja oseb, ki delajo v proizvodnji in prometu z živilom in pitno vodo, zaradi preprečevanja, nastanka in širjenja nalezljivih bolezni;
- osebne higiene oseb, ki delajo z živilom v proizvodnji in prometu;
- strokovne usposobljenosti oseb in njihovega znanja o osebni higieni in higieni živil, če delajo v proizvodnji in prometu z živilom;
- izvajanja HACCP sistema v notranjem nadzoru nad živilom.

2. 5. 3 Preskušanje živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom

Pravne in fizične osebe, ki proizvajajo, ali dajejo v promet živila in izdelke ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom so dolžne dati pristojnemu inšpektorju brezplačno na razpolago potrebno količino živil oziroma izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom, da vzame vzorec in sestavi zapisnik.

Prav tako pa morajo priložiti tudi podatke o vrsti, sestavi in čistosti surovin, kemičnih sredstev in drugih snovi, uporabljenih v proizvodnji živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom ter drugo dokumentacijo.

Preskušanje živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili v okviru izvajanja uradnega zdravstvenega nadzora in veterinarskih inšpektorjev, opravljajo akreditirani laboratoriji na podlagi imenovanja ministra za zdravstvo in veterinarske uprave.

Minister za zdravstvo, določi v soglasju z ministrom za veterinarstvo in ministrom za kmetijstvo in prehrano, referenčne laboratorije za izvajanje metodoloških in doktrinarnih nalog s področja laboratorijskih preiskav zdravstvene ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili.

2. 6 Uradni zdravstveni nadzor nad uvozom živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili

Živila in izdelki ter snovi, ki prihajajo v stik z živili, ki se v ali iz tujine uvažajo, izvažajo zaradi predelave, dodelave in obdelave morajo glede zdravstvene ustreznosti izpolnjevati pogoje, ki so predpisani s tem zakonom.

Uvoznik živil ali izdelkov mora ob vložitvi carinske deklaracije za uvoz vložiti zahtevo pri pristojnem zdravstvenem inšpektorju in veterinarskem inšpektorju, za pregled pošiljke, da se ugotovi njena zdravstvena ustreznost. Živila in izdelki ter snovi, ki prihajajo v stik z živili, ki se uvažajo, imajo lahko certifikat pooblaščenega organa države izvoznice, da so zdravstveno ustrezni. Certifikati, izdani v državah, s katerimi je Republika Slovenija sklenila meddržavno pogodbo, se lahko uporabljajo neposredno. Za živila živalskega izvora, ki se uvažajo je certifikat obvezen. Stroške laboratorijskega preskušanja in ocene zdravstvene ustreznosti krije uvoznik. Pred začetkom carinskega postopka mora pristojni inšpektor potrditi zdravstveno ustreznost pošiljke. Določbe tega zakona se uporabljajo tudi za živila in izdelke ter snovi, ki prihajajo v stik z živili, ki se uvažajo v proste in carinske cone ali v carinska skladišča.

2. 7 Pravice in dolžnosti inšpektorjev

Poleg pooblastil po splošnih predpisih ima pristojni inšpektor pri opravljanju uradnega zdravstvenega nadzora pravico in dolžnost ukrepati tako, da:

- začasno prepove proizvodnjo in promet živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili, za katere se sumi, da so zdravstveno neustrezni, dokler se z laboratorijskim preskušanjem ne ugotovi njihova zdravstvena ustreznost;
- prepove, če je s pregledom ali z laboratorijskim preskušanjem dokazana njihova zdravstvena neustreznost in neprimernost za prehrano ljudi oziroma predviden namen uporabe;

- odredi, da se odvzamejo in neškodljivo uničijo živila in izdelki ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom, ki ogrožajo zdravje ljudi;
- prepove uvoz zdravstveno neustreznih živil ali izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom in odredi;
- prepove proizvodnjo in promet živil znotraj in zunaj poslovnih prostorov, če niso zagotovljeni pogoji, ki preprečujejo škodljive vplive na njihovo zdravstveno ustreznost;
- odredi, da se odpravijo zdravstveno tehnične in higienske pomanjkljivosti v proizvodnji in prometu živil, pitne vode in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živilom;
- odredi, da se odstranijo z dela osebe, ki delajo neposredno v proizvodnji in prometu z živilom in pitno vodo, če bi njihovo zdravstveno stanje lahko neposredno ali posredno ogrozilo zdravje ljudi, če niso usposobljeni za delo z živilom ali ne nosijo predpisane delovne obleke ali obutve;
- prepove nedovoljeno oglaševanje in odredi na stroške oglaševalca odstranitev prepovedanih oglaševalnih sredstev;
- zapečati objekt, delovne prostore, opremo in predmete oziroma prepove uporabo objekta, delovnih prostorov, opreme in predmetov, če je zaradi zdravstveno tehničnih in higienskih pomanjkljivosti ogrožena zdravstvena ustreznost živil oziroma izdelkov in snovi, ki prihajajo v stik z živilom in s tem ogroženo zdravje ljudi;
- izreče za prekršek denarno kazen, ki se izterja takoj na kraju prekrška;
- če je storjen prekršek ali kaznivo dejanje, mora vložiti pri pristojnem organu predlog za uvedbo postopka za prekršek ali podati ovadbo.

2.8 Medresorsko sodelovanje

Za spremljanje problematike na področju prehrane je Vlada Republike Slovenije ustanovila Urad za prehrano Vlade Republike Slovenije. Nacionalni program za vodenje prehranske politike na predlog Vlade Republike Slovenije sprejme Državni zbor Republike Slovenije.

Opravlja naslednje naloge:

- spremlja prehranske navade prebivalcev;
- pripravi predlog nacionalnega programa za vodenje prehranske politike;
- koordinira aktivnosti ministrstev na področju izvajanja prehranske politike;
- usmerja prebivalce v zdrave prehranske navade;

- predlaga način izvajanja programa spremljanja zdravstvene ustreznosti živil;
- koordinira mednarodno sodelovanje in aktivnosti s področja prehrane;
- opravlja druge naloge, ki jih določi Vlada Republike Slovenije.

Svet za živila in prehrano kot strokovno in posvetovalno telo na področju doktrinskih, metodoloških in strokovnih nalog v zvezi z vodenjem prehranske politike ter zdravstvene problematike, vezane na živila in prehrano. V svetu so strokovnjaki s področja zdravstva, kmetijstva, živilstva, veterine, varstva potrošnikov, izobraževanja ter varovanja okolja.

2.9 Spremljanje zdravstvene ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil

V Republiki Sloveniji izvaja spremljanje zdravstvene ustreznosti živil, vključno s pitno vodo, in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil javni zavod s področja zdravstva, prehrane, kmetijstva, veterinarstva in okolja.

Javni zavod skupaj z ostalimi za posamezne onesnaževalce pripravi predlog ciljanih laboratorijskih preiskav živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil. Predlog se izdela na podlagi ugotovitev in evidenc o zdravstveni ustreznosti živil, pitne vode, ekoloških razmerah v pridelavi, higienskih pogojih in epidemioloških razmerah nalezljivih bolezni v proizvodnji in prometu živil in pitne vode ter evidenc o boleznih, ki so neposredno ali posredno vezana na živila, pitno vodo oziroma izdelke in snovi, ki prihajajo v stik z živil.

Minister za zdravstvo, v soglasju z ministrom za kmetijstvo, prehrano in veterinarstvo, ter ministrom, za okolje, določi pogoje ter sprejme program, ki jih mora glede kadrovske, strokovne in tehnične usposobljenosti izpolnjevati nosilec preiskovanja.

Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije v skladu z zakonom vodi in ureja zbirke podatkov s področja zdravstva ter zbirke podatkov o obsegu in rezultatih preiskav pri izvajanju preiskovanja.

2.10 Kazenske določbe

Z denarno kaznijo od 500.000 tolarjev do 8.000.000 tolarjev se kaznuje za prekršek pravna oseba, ki se ukvarja s proizvodnjo ali prometom živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil, ali oglaševanjem oziroma reklamno dejavnostjo:

- če proizvede ali da v promet živila, ki niso varna;

- če oznaka ne vsebuje podatkov o vseh sestavinah;
- če da v promet živilo z oznako o hranilni vrednosti, ki ne vsebuje predpisanih podatkov, ali vsebuje napačne podatke;
- če da v promet živila, ki vsebujejo onesnaževalce, oziroma druge snovi, škodljive za zdravje;
- če proizvaja živila s pomočjo biotehnoloških in tehnoloških postopkov, ki niso strokovno preverjeni, ali so škodljivi za zdravje človeka, ali jih daje v promet;
- če ne označi novega živila oziroma gensko spremenjenega živila na predpisan način;
- če se živilom dodajo aditivi, ki niso dovoljeni;
- če pripisuje živilu zdravilno lastnost v smislu preprečevanja, zdravljenja ali ozdravljenja bolezni, ali jih oglašuje na način, ki bi lahko potrošnika zavedel v zmotu glede sestave, lastnosti, namena uporabe ali delovanja živila;
- če v proizvodnji in prometu živil nima vzpostavljenega notranjega nadzora;
- če inšpekcijskim organom ne omogoči izvajanja nadzora:
- če ne vloži zahteve za pregled pošiljke pri pristojnem inšpektorju, ali ne predloži certifikata za uvoz živila živalskega izvora;
- če pri delu z živilom zaposli osebe, ki nimajo ustrezne strokovne usposobljenosti in ustreznega zdravstvenega pregleda ter kršijo osnovno načelo higiene pri delu z živilom.

2. 11 Prehodne in končne določbe

Izvršilni predpisi po tem zakonu se izdajo na Uradu za prehrano z ustanovitvijo Sveta za živila in prehrano v dveh letih po njegovi uveljavitvi.

Pravne in fizične osebe, ki opravljajo proizvodnjo in promet z živilom in izdelki ter snovmi, ki prihajajo v stik z živilom, morajo uskladiti svojo dejavnost glede pogojev v zakonu za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti.

Do izdaje predpisov iz tega zakona se uporabljajo naslednji izvršilni predpisi, kolikor niso v nasprotju s tem zakonom:

- pravilnik o zdravstveni ustreznosti pitne vode (Uradni list RS, št. 46/97, 52/97 – popravek, 54/98 in 7/00);
- pravilnik o načinu odvzemanja vzorcev in metodah za laboratorijsko analizo pitne vode (Uradni list SFRJ, št. 33/87);

- pravilnik o pogojih glede zdravstvene neoporečnosti predmetov splošne rabe, ki smejo v promet (Uradni list SFRJ, št. 26/83, 61/84, 56/86, 50/89 in 18/91);
- pravilnik o pogojih, ki jim morajo glede mikrobiološke neoporečnosti ustrezati živila v prometu (Uradni list SFRJ, št. 45/83 in 43/89, Uradni list RS, št. 39/92);
- pravilnik o higienskih in sanitarno tehničnih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati objekti za pripravo in delitev hrane (Uradni list SRS, št. 6/90 in Uradni list RS, št. 5/93);
- in drugi.

3 ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O ZDRAVSTVENI USTREZNOSTI ŽIVIL IN IZDELKOV TER SNOVI, KI PRIHAJAJO V STIK Z ŽIVILI (ZZUZIS-A)

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS), (UR. L. RS. 42/02) sestavlja 19 členov, ki so spremembe ali dopolnitve členov iz zakona (UR. L. RS, št. 52/00).

Spremembe ali dopolnitve členov po sklopih so:

- V sklopu členov splošnih odločb prihaja do razlik v navajanju ministra, saj se je ministrstvo združilo. V členih, ki določajo pogoje, ki jih morajo izpolnjevati živila, aditivi za živila in izdelki ter snovi, ki prihajajo v stik z živili, da so zdravstveno ustrezni se besedilo "minister, pristojen za veterinarstvo" v ustreznem sklonu nadomesti z besedilom "minister, pristojen za kmetijstvo, prehrano in veterinarstvo" v ustreznem sklonu;
- Nov pojem v zakonu je pijača;
- Spremeni se pojem "nova živila", ki se glasi: "Nova živila so živila in sestavine živil, ki se do sedaj še niso v pomembnem obsegu uporabljala za prehrano ljudi in se razvrščajo v več skupin.;
- Dodani so odstavki za pojma prehrana in prehranska politika;
- Ponovno so definirani pogoji za promet (uvoz in izvoz) z novimi živili;
- Dovoljenje za uporabo novih aditivov;
- Sprememba člena o oglaševanju alkoholnih pijač;

Oglaševanje alkoholnih pijač, ki vsebujejo več kot 15 volumenskih odstotkov alkohola, je prepovedano. Alkoholne pijače je na radiu in televiziji prepovedano oglaševati med 7. uro in 21.30. Alkoholne pijače je prepovedano oglaševati v kinematografih pred 22. uro.

Postavke o sami škodljivosti alkohola in strogi predpisi glede oglaševanja alkoholnih pijač.

Živilo z vsebnostjo alkohola mora vsebovati opozorilo: "Minister za zdravje opozarja: Uživanje alkohola lahko škoduje zdravju!" ali "Minister za zdravje opozarja: Prekomerno pitje alkohola škoduje zdravju!".

- Spremenjen je zdravstveni nadzor nad proizvodnjo živil živalskega izvora, njihovim prometom v zvezi z uvozom, izvozom, prevozom, tranzitom, skladiščenjem in prometom na debelo;
- Dodan je nadzor nad splošnim označevanjem živil in aditivov, ki se nanaša na zdravstveno ustreznost živil in ga izvaja Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije;
- Nadzor nad oglaševanjem alkoholnih pijač izvaja Tržni inšpektorat;
- Spremenjen je člen za pridobitev carinskega dovoljenja;
- Spremenjene so pravice in dolžnosti pristojnih inšpektorjev;
- Zaradi varovanja javnega zdravja in zdravja potrošnikov pred zdravstvenimi tveganji in varovanja interesov potrošnikov v zvezi z živili in prehrano, se ustanovi Urad za živila in prehrano kot organ v sestavi Ministrstva za zdravje;
- Spremenjene so naloge Urada za živila in prehrano predvsem pa se poveča obseg nalog, ki jih upravlja pri izvajanju prehranske politike in nacionalnega programa prehranske politike;
- Dodan je Nacionalni program prehranske politike, ki vsebuje:
strategijo na področju varnosti živil, zdravega prehranjevanja ter zagotavljanja zadostnih količin zdravih živil, ki so varna in uravnotežena po sestavi, specifične potrebe in prednostna področja, cilje in naloge na področju izvajanja prehranske politike, nosilce nalog za uresničevanje nacionalnega programa;
- Spremenjene so kazenske določbe, ki so poostrene na področju oglaševanja neustreznih in zdravju škodljivih živil, ki niso v skladu z zakonom;
- Urad za živila in prehrano je pričel z delom 1. 1. 2003, do takrat pa njegove naloge opravlja Ministrstvo za zdravje.

4 ZAKLJUČEK

Sodobni problemi povezani z varno hrano, kot so, pojav bolezni BSE, hormonov, dioksinov, različnih ostankov fitofarmaceutskih pripravkov v živilih, zavajajoče deklaracije, so vzbudili v potrošnikih zahteve po natančnih podatkih o tem kakšno hrano jedo. Prav zaradi tega se je začel izvajati poostren na področju varnosti živil, ki daje podlago za zagotavljanje varovanja zdravja ljudi in interesov potrošnikov v zvezi z živil.

Z zakonom je določeno, da je potrebno v vsakem obratu, kjer se izvaja proizvodnja ali promet živil, organizirati notranji nadzor na osnovi HACCP principov. Notranji nadzor predstavlja vsoto vseh dejavnosti v obratu za zagotavljanje zdravstvene ustreznosti živil. Osnova zanj je v 17. členu Zakona o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živil, ZUZIS (Ur. list RS 52/00, 42/02).

Varnost živila namreč pomeni, da živilo ni škodljivo za zdravje potrošnika, če je pripravljeno oz. zaužito na predviden način. Živila in sestavine morajo biti shranjena oz. embalirana tako, da so zaščitena pred onesnaženjem, poškodbami ter kvarom.

5 VIRI IN LITERATURA

Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili. (ZZUZIS) (UR. L. RS, št. 52/00 in spremembe in dopolnitve UR. L. RS. 42/02):

<<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200052&stevilka=2452>>, [citirano 6. 5. 2006];

<<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200242&stevilka=2005>>, [citirano 6. 5. 2006].

Pravilnik o materialih in izdelkih, namenjenih za stik z živili (Ur.l. št.36/05).

Pravilnik o higieni živil. (Ur I RS 60/02).

Pravilnik o higieni živil. (Ur I RS 11/04).

Pravilnik o zdravstvenih zahtevah za osebe, ki pri delu v proizvodnji in prometu z živili prihajajo v stik z živili. (Ur I RS 82/03).

Kraker Starman A. Higijenski minimum. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1995.

Zavod za zdravstveno varstvo Celje, Informacije za potrošnike:

<http://www.zzvce.si/za_vec_zdravja/prehrana/informacije.php>, [citirano 6. 5. 2006].